

פרק ג עד כמה

“ארבעה דברים צריכים חיזוק, תורה ומעשים טובים, תפילה ודרך ארץ...” (ברכות לב ע”ב)

אנחנו מדברים אל הקדוש ברוך הוא אך איננו רואים אותו. איננו יודעים האם תפילתנו התקבלה או כיצד והאם היא השפיעה. בנוסף לכך, פעמים שאיננו חשים סיפוק מן התפילה ומחשבות של חולשה וספק מתגנבות אל הלב... אולי מן הסיבות האלו אמרו חז”ל שתפילה צריכה חיזוק.

מטרת הפרק הנוכחי היא חיזוק. נלמד על ערכו של המתפלל ועל ערכה והשפעתה של התפילה על כל מהלך היום שלנו. נתעצם בכך שהתפילה שלנו היא בעלת ערך, שאנחנו משמעותיים ושהקב”ה באמת מקבל את תפילותינו. בהקשר לכך, נבחן עד כמה אנחנו יכולים ורשאים לתבוע ולהתעקש כשאנחנו מבקשים משהו מה’.

חזק חזק ונתחזק!

מבנה הפרק:

1. אתה חשוב. מאוד.
2. אף מילה לא הולכת לאיבוד
3. האם להתעקש?
4. השפעה על היום כולו

1. אתה חשוב. מאוד.

למה מי אני בכלל... למה שהקדוש ברוך הוא ירצה להסתכל עלי? מה זה בן-אדם, ועוד 'צדיק' כמוני. הקדוש ברוך הוא אין סוף, והוא קדוש ואדיר ונשגב, ואף אחד לא יכול לקלוט מי הוא, וצוציק כמוני יכול לעניין אותו בכלל? ואיך שהתפילות שלי נראות...

"כי ידוע שכל אדם צריך להתחזק בלבו אמונה זאת, שבודאי אין הקדוש ברוך הוא מואס חס ושלום בשום תפלת עמו ישראל, אף שהקדוש ברוך הוא נקרא 'הגדול הגבור והנורא', לו דומיה תהלה (עפ"י תהילים סה, ב), אף על פי כן יקר בעיניו דבורים של עמו ישראל, אפלו ממי שהוא חס ושלום בדיוטא תחתונה, אף על פי כן מגיע מזה תענוג להבורא יתברך".

(רבי לוי יצחק מברדיטשוב, 'קדושת לוי' פרשת ויחי)

האם אפשר לחזק אמונה בלב? כיצד?

ה' מקבל תענוג מהתפילה שלך, נקודה. צריך להתחזק בזה כי זה לא-יאומן, שהקדוש ברוך הוא באמת מתעניין בצרות הקטנטנות, ושנחנו חשובים לו - כל אחד מאתנו, אפילו כשאנחנו בדיוטא התחתונה! לוקח זמן להבין שזה בכלל יכול להיות, ולהפנים את זה כחלק מהיום-יום שלנו; כן! אני מאוד חשוב לה', והוא ממש שם לב אם התפללתי ומה אמרתי ואיך הרגשתי! וגם כשאני 'על הפנים' אני ממשיך להיות חשוב לו, ואולי אפילו יותר מתמיד...

"אמר: אפלו אם האדם כמו שהוא, אף על פי כן יחזק ויאמץ את לבבו להתפלל להשם יתברך. ואמר, שיחשוב בלבו: הלא אם אני רחוק בעיני מהשם יתברך כל כך מחמת רבוי עונותי, אם כן אדרבא, עקר שלמות התפלה על ידי דיקא, כי הלא אמרו רבותינו זכרונם לברכה: "כל תפלה שאין בה מתפלת פושעי ישראל אינה תפלה" (כריתות ו ע"ב), וילפינן ולומדים זאת מקטרת שהיה בה חלבנה. ואם כן, אם אני כפושעי ישראל, חס ושלום, אם כן אדרבא, כל שלמות התפלה על ידי דיקא. ובודאי אני צריך להתחזק ביותר להתפלל להשם יתברך, ולבטח בחסדי השם שישמע ויקבל גם את תפילתי, כי אדרבא, דיקא על ידי עקר שלמות התפלה. כי אי אפשר להקטיר קטרת בלא חלבנה, נמצא שגם חלבנה הוא שלמות הקטרת, וכמו כן הוא לענין תפלה, שבלא תפילתי הגרועה המצטרפת לתפלת ישראל, לא היה שלמות להתפלה".

(רבי נחמן מברסלב, 'השתפכות הנפש' אות מב)

הפנמת החשיבות של התפילה שלי בעיני ה' איננה פריווילגיה למעוניינים, אלא עניין קריטי ובסיסי.

"שמעתי ממורי, שרוב ענותנותו של האדם גורם שנתרחק מעבודת ה' יתברך, שמצד שפלותו אינו מאמין כי האדם גורם על ידי תפלתו ותורתו שפע אל כל העולמות, וגם המלאכים נזונים על ידי תורתו ותפלתו. שאלו היה מאמין בזה, כמה היה עובד ה' בשמחה וביראה מרב כל, והיה נזהר בכל אות ותנועה ומלה לאומרה פיאות, וגם לתת לב אל מה שאמר שלמה המלך עליו השלום: "אם תשכבון בין שפתים" (תהלים סח, יד), שהקדוש ברוך הוא שומר ושוקד על שפתי האדם לנשקה, כשהוא אומרה בתורה ותפלה בדחילו ורחימו ויראה ואהבה... כך האדם ראוי לשום לב ולומר כי הוא "סלם מצב ארצה וראשו מגיע השמימה" (בראשית כח, יב) וכל תנועותיו ודבורו והלוכו ועסקיו עושה רשם למעלה למעלה".

(רבי יעקב יוסף מפולנאה, 'תולדות יעקב יוסף' פרשת עקב)

"אדם נכנס לבית הכנסת ועומד אחורי העמוד ומתפלל בלחישה והקב"ה מאזין את תפלתו... כאדם המשיח באוזן חבירו והוא שומע. וכי יש לך אלוה קרוב מזה שהוא קרוב לבריותיו כפה לאוזן?"

(ירושלמי ברכות ט ע"א)

אל תהיה כזה עניו! אל תמהר לדכא את עצמך. הרבה ממה שאתה יודע על ענווה זה בכלל יצר הרע, שרוצה שתחשוב שאתה לא משהו, ושלא תתלהב יותר מדי בעבודת ה'. חובה עליך להכיר בערך עצמך! אם מפקד בצבא מתייחס לעצמו כאל טירון, הוא רק מזיק. אם יהודי יכול לחשוב שהוא סתם בן אדם, זה אסון טבע. אתה יוצר עולמות רוחניים! מלאכים עומדים בתור בשביל לקבל פירושים מלימוד התורה ומהתפילה שלך! הקדוש ברוך הוא מנשק אותך! אתה יהודי!!

אם תבין שאתה בכיר במערכת, לא תוכל להמשיך לשבת על הברזלים. ברגע שתתייחס לעצמך בכבוד הראוי, וכך באמת ראוי, עבודת השם שלך תתחיל להמריא.

תן דוגמא מחייך האישיים בה גאוה גרמה לך להתקדם למקומות חיוביים.

האם תוכל למצוא דוגמאות נוספות לתכונות שליליות שיכולות להיות חיוביות בהקשרים מסוימים, וכן תכונות חיוביות שעלולות להזיק?

גדולתך ושפלותי - שיר לתפילה

הרב אברהם יצחק הכהן קוק, אורות התפילה

לפניך שיחי אשפור, רבון כל העולמים,
לא תעכבני גדולתך לגשת אליך,
כי הלא הגדולה היא הענווה,
ואין סוף להנה כמו לכל מידותיך.
ידיעתי בשפלותי ואפסותי,
גם היא לא תמנע בעדי לקרבה אליך,
כי אין קץ לגודל אשר ירחש לבבי אלי
באשר אני אחד מיצוריך.

2. אף מילה לא הולכת לאיבוד

לא כל מה שמבקשים ממך אתה נותן, ולא כל מה שאתה מבקש בהכרח תקבל. כך זה בין חברים, וכל שכן בין ילד להורים או בין טוראי לקצין וגם בבקשותינו מהקב"ה. הוא לא חייב לעבור לדום מתוח ולתת לנו את כל מה שנבקש. הציפייה שבקשה תתקיים (והטרזוניה המציפה את הלב במקרה של אכזבה) מנמיכה את היחס שלנו לקדוש ברוך הוא, עוד פחות מאשר אל אדם מן השורה.

יתירה מכך: זה שהקב"ה יכול לא להיענות לבקשה, זה מה שהופך את התפילה לפגישה אמיתית עם הקדוש ברוך הוא בעצמו. התפילה היא דו-סטריית, אני מתפלל וה' עונה לי בדרכו שלו, בתפילה או בהתרחשויות שונות. אם היה חוק טבע שאומר שכל בקשה בתפילה מתממשת, אז הקדוש ברוך הוא היה יכול להשאיר את אחד המלאכים עם המפתחות לכספות בשמים, וללכת למקום אחר... כלומר, היינו פוגשים רק את היד המעניקה של הקדוש ברוך הוא, אבל לא היינו פוגשים **אותו**, את זה שמחליט, את זה שאוהב.

העובדה שה' לא חייב להסכים לכל תפילה, נותנת המון תקווה - שבאמת הוא בעצמו עובר על המכתב, הוא באמת שומע, והוא מחליט מה לעשות עם התפילה שלי.

ואחרי כל זה, האמת היא שכל תפילה מתקבלת. לא כל בקשה מתממשת כפי שציפינו, אך כל תפילה משנה את המציאות, ואף מילה לא הולכת לאיבוד.

"יֵאֱמִין בְּאֵמוּנָה שְׁלֵמָה בְּרוּחָהּ, כִּי מִיַּד שִׁיצָא מִפִּי נִוְסַח הַתְּפִלָּה עַל כָּל מָה שְׁשׂוֹאֵל, מִיַּד הוּא נֶעֱנֶה. וְלִפְעָמִים נַעֲשֶׂה בְּקִשְׁתּוֹ בְּכָל־לֵוֹת הָעוֹלָם, וְהוּא בְּהָעֹלָם מִמְּנוּ, אֵף שְׂאִינוּ בְּפִרְטוֹת שֶׁהוּא מְבַקֵּשׁ. אֲבָל זֶה לְפִי רְאוּת עֵינָיו, כִּי בְּאֵמַת כָּל הַיְסוּדִין טוֹבוֹת וּרְפוּאוֹת הֵם, וְהוּא לְטוֹבָתוֹ, וְלִכֵּן לֹא נֶעֱנֶה לְפִי רְאוּת עֵינָיו עַל פִּרְטוֹת שְׁלוֹ".

(רבי יצחק אייזיק יהודה יחיאל מקומרנה, 'נתיב מצוותיך' הקדמה)

"צְרִיךְ לְחַזֹּר וְלְהַתְּפַלֵּל תָּמִיד, כְּמִבְּאֵר אֲצִלְנוּ כְּבֵר מְזֶה הָעֵנִין בְּמָקוֹם אֲחֵר, שְׁלֹא לְהִתְיַאֵשׁ מִלְּהַתְּפַלֵּל עוֹד עֲבוּר שְׁלֹא נֶעֱנֶה בְּפְעָמִים הָרְאוּשׁוֹנִים. כִּי אֵף שְׁלֹא נִגְלִית הַהִמְשָׁכָה אֲצִלוֹ, מִכָּל מָקוֹם עֲשֵׂה פְעֻלַּת הַהִמְשָׁכָה לְמַעַלָּה, שְׁנִתְקַרַּב הַשְּׁפַע אֲצִלוֹ מְעוֹלָם לְעוֹלָם יוֹתֵר מִקֵּדָם".

(רבי מנחם נחום מצ'רנוביל, 'מאור עיניים' ואתחנן ד"ה במסכת תענית)

בתורת החסידות מבואר כי הקב"ה שומע ומקבל כל תפילה, וגם אם איננו רואים תוצאות בשטח אין תפילה לשווא. אתה מתפלל אל מי שאוהב אותך עד אין קץ ממש, ודואג לך ומכיר אותך. גם כשאתה לא רואה, תסמוך עליו שהוא לא מתעלם סתם כך. לפעמים מה שנראה לך טוב, הוא טוב לאחרים אך לא לך, או טוב לך אך לא בתקופה בה אתה נמצא. ואולי - קיבלת את מה שבקשת, ואינך יודע להבחין בכך.

תפילה היא בקשה, ויש ממי לבקש, והוא מחכה שבבקש, והוא מעניק לנו את מאווינו, לפעמים כמו שביקשנו, ולפעמים בדרכים לא צפויות.

3. האם להתעקש?

ישנן גישות שונות בדברי חז"ל ובתורת החסידות לגבי אופי התפילה - ברחמים ובתחנונים או בתקיפות.

"וּכְשֵׁאתָהּ מִתְפַּלֵּל, אֵל תַּעֲשֶׂה תְּפִלָּתְךָ קִבֵּעַ, אֲלֵא רַחֲמִים וְתַחֲנוּנִים" (אבות ב,טז).
כי אסור לאדם לעמד עצמו על שום דבר, הינו שאסור להתעקש בתפלתו שהקדוש ברוך הוא יעשה לו דוקא את בקשתו. כי זה הוא כמו לוקח דבר בחזקה, בגזלה. רק צריך להתפלל ולהתחנן לפני השם יתברך ברחמים ותחנונים. אם יתן השם יתברך - יתן; ואם לאו - לאו. וזה: 'אל תעשה תפלתך קבוע', מלשון גזלה, כמו שכתוב: "וקבע את קבעיהם נפש" (משלי כב,ג). הינו, שכל מה שהוא מבקש, הן פרנסה או בנים או שאר צרכים, אסור להתעקש ולעמד עצמו בתפלתו שדוקא יעשה הקדוש ברוך הוא את תפלתו, כי זה הוא תפלת קבוע, שלוקח הדבר בחזקה בגזלה, רק יתפלל רחמים ותחנונים".
(רבי נחמן מברסלב, 'ליקוטי מוהר"ן ח"א, תורה קצ"ו)

רבי נחמן מברסלב מלמד אותנו לא להתעקש בתפילה, אלא להתחנן ולבקש - ומה שה' יעשה, יעשה. בסופו של דבר, המבט שלנו על המציאות הוא מאוד חלקי. רק לה' יש מבט כולל ושלם, ומאוד כדאי לנו שהוא - ולא אנחנו - יחליט מה יקרה בעתיד. ההתעקשות היתירה "לא משאירה מקום" לה'. כלומר: מי שמתעקש יותר מדי בעצם לא סומך על ה' ועל ההחלטות שלו. אם בגלל שתתעקש הקב"ה באמת ייתן לך, למרות שזה לא באמת טוב לך, אז מה הרווחת? אל תיקח בכוח. יחד עם הבקשות שבתפילה צריכה לבוא רכות, התבטלות לרצון ה', ולא דפיקה על השולחן ותביעה תקיפה.

ומה בנוגע לעניינים רוחניים? האם גם שם אין להתעקש או שמא בעבודת ה' אנחנו צריכים להתמיד ולבקש בנחרצות? לנקודה זו מתייחס המגיד מזלטשוב:

"אחת שאלתי מאת ה', אותה אבקש, שבתתי בבית ה' כל ימי חיי וגו'" (תהילים כז,ד). שמעתי לפרש בשם איש אלקי, מורנו הרב יחיאל מיכל, המגיד מזלטשוב זצ"ל, כי הגה לפעמים אדם מתפלל לה' יתברך על איזה דבר בהפצרות ופתויים, והוא באמת הפך רצון ה'... אמנם זהו הכל במלי דעלמא ובענייני העולם, לאפוקי במלי דשמיא וענייני קדושה ראויה להתפלל תמיד בלי הפסק, כי זה ודאי רצון ה' יתברך. וזהו שאמר אדונינו דוד המלך עליו השלום: "אחת שאלתי מאת ה'", זהו ודאי, "אותה אבקש", ועל זה ראוי להתפלל - "שבתתי בבית ה' כל ימי חיי".

(רבי יחיאל מיכל מזלטשוב, 'תורת המגיד מזלטשוב' ערך תפילה אות יט)

"הכל בידי שמים, חוץ מיראת שמים" (ברכות לג ע"ב). בענייני יראת שמים אל לנו להתחשב בשום דבר, תמיד עלינו לחתור אל המטרה - להתקרב לה'. גם אם נדמה לנו שה' ח"ו דוחה אותנו, עלינו להתעקש ולא להרפות ולנסות להגיע אליו שוב ושוב.

אחד מסיפורי חז"ל המפורסמים הוא סיפורו של חוני המעגל. חוני מייצג תפילה עקשנית ובלתי מתפשרת למען טובת הכלל, ומסיפורו של חוני לומד הרבי מלויבאוויטש הוראה לרבים. הרבי מלויבאוויטש סובר שלכל יהודי יש את הכוח והזכות, אפילו בעניינים גשמיים, לבקש דברים מהקב"ה במלוא התוקף, ממש כמו חוני המעגל. וכך מספרת הגמרא:

תנו רבנן: פעם אחת יצא רב אדר, ולא ירדו גשמים. שלחו לחוני המעגל: "התפלל, וירדו גשמים". התפלל, ולא ירדו גשמים. עג עגה ועמד בתוכה, כדרך שעשה חבקוק הנביא, שנאמר: "על משמרתי אעמדה ואתיצבה על מצור" (חבקוק ב, א). אמר לפניו: "רבוננו של עולם, בניך שמו פניהם עלי, שאני

בעת התפילה אל יתהדר אדם ולא ישטח את בקשותיו בגלל זכויותיו, כי אז בקשתו פגומה מפני שזכויותיו מועטות. מוטב שיתפלל לרחמי שמים, כי לחסדי השם אין גבול.

(רבי לוי יצחק מברדיטשוב)

כֵּן בֵּית לְפָנֶיהָ. נִשְׁבַּע אֲנִי בְּשֵׁם הַגְּדוֹל, שְׂאִינִי זֶה מִכָּאן עַד שְׂתַרְחַם עַל בְּנֵיהָ." הִתְחִילוּ גַּשְׁמִים מִנְטָפִין. אָמְרוּ לוֹ תַלְמִידָיו: "רַבִּי, רְאִינוּהָ וְלֹא נָמוּת, כַּמְדַּמִּין אָנוּ שְׂאִין גַּשְׁמִים יוֹרְדִין אֲלָא לְהַתִּיר שְׁבוּעַתָּה." אָמַר: "לֹא כֹךָ שְׂאֵלְתִי, אֲלָא גַּשְׁמֵי בּוֹרוֹת שִׁיחִין וּמַעְרוֹת." יָרְדוּ בְּזַעַף, עַד שֶׁכָּל טֶפֶה וְטֶפֶה כַּמְלֵא פִי חֲבִית. וְשִׁעְרוּ חֲכָמִים, שְׂאִין טֶפֶה פְּחוּתָה מְלוּג. אָמְרוּ לוֹ תַלְמִידָיו: "רַבִּי, רְאִינוּהָ וְלֹא נָמוּת, כַּמְדַּמִּין אָנוּ שְׂאִין גַּשְׁמִים יוֹרְדִין אֲלָא לְאַבֵּד הָעוֹלָם." אָמַר לְפָנָיו: "לֹא כֹךָ שְׂאֵלְתִי, אֲלָא גַּשְׁמֵי רְצוֹן, בְּרַכָּה וּנְדָבָה." יָרְדוּ כְּתִקְנֹן, עַד שֶׁעָלוּ כָּל הָעַם לְהַר הַבַּיִת מִפְּנֵי הַגַּשְׁמִים. אָמְרוּ לוֹ: "רַבִּי, כִּשֵּׁם שֶׁהַתְּפִלָּה שִׁירְדוּ, כֹּךָ הַתְּפִלָּה וַיִּלְכוּ לָהֶם." אָמַר לָהֶם: "כֹּךָ מְקַבְּלֵנִי, שְׂאִין מִתְּפִלָּין עַל רַב הַטּוֹבָה. אֵף עַל פִּי כֵן, הִבִּיאוּ לִי פֶר הַדָּאָה." הִבִּיאוּ לוֹ פֶר הַדָּאָה. סָמַךְ שְׁתֵּי יָדָיו עָלָיו, וְאָמַר לְפָנָיו: "רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, עֲמֵךְ יִשְׂרָאֵל שֶׁהוֹצֵאתָ מִמִּצְרַיִם אֵינָן יְכוּלִין לֹא בְּרַב טוֹבָה וְלֹא בְּרַב פְּרָעָנוּת. כַּעֲסַתְּ עֲלֵיהֶם, אֵינָן יְכוּלִין לַעֲמוֹד. הַשְּׁפַעְתָּ עֲלֵיהֶם טוֹבָה, אֵינָן יְכוּלִין לַעֲמוֹד. יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיהָ, שְׂיִפְסְקוּ הַגַּשְׁמִים, וַיְהִי רוּחַ בְּעוֹלָם."

מִיָּד נִשְׁכַּח הָרוּחַ וְנִתְפָּזְרוּ הָעַבִּים וְזָרְחָה הַחֲמָה, וַיִּצְאוּ הָעַם לְשֹׁדָה, וַהֲבִיאוּ לָהֶם כַּמֶּהִין וּפְטָרִיּוֹת. שָׁלַח לוֹ שְׁמֵעוֹן בֶּן שִׁטַּח: "אֲלֵמְלֵא חוּנִי אֲתָהּ, גּוֹזְרֵנִי עֲלֶיךָ נְדוּי. שְׂאֵלוּ שְׁנַיִם כְּשֵׁנִי אֲלֵיָהּ, שְׁמִפְתַּחֹת גַּשְׁמִים בִּידוֹ שֶׁל אֲלֵיָהּ, לֹא נִמְצָא שֵׁם שְׁמַיִם מִתְּחִלָּה עַל יָדֶיךָ! אֲבָל מָה אַעֲשֶׂה לָּךְ, שְׂאֵתָה מִתְּחִטָּה לְפָנֶי הַמְּקוֹם וְעוֹשֶׂה לָּךְ רְצוֹנָה, כֵּן שְׂמִתְּחִטָּה עַל אֲבִיו וְעוֹשֶׂה לוֹ רְצוֹנוֹ, וְאָמַר לוֹ: 'אֲבֵא, הוֹלִיכֵנִי לְרַחֲצֵנִי בַחֲמִין, שְׂטַפְּנִי בְּצוֹנוֹ, תֵּן לִי אֲגוּזִים שְׂקָרִים אֲפֶרְסִיקִים וְרַמְזוּנִים, וְנֹתֵן לוֹ. וְעֲלֶיךָ הַכְּתוּב אוֹמֵר: 'שִׁמַּח אֲבִיךָ וְאִמָּךְ, וְתִגַּל יוֹלְדֶתְךָ'" (משלי כג, כה).

(מסכת תענית דף כג ע"א)

"וְהִנֵּה, כַּאֲשֶׁר יְהוּדֵי נַעֲמַד לְהַתְּפִלָּה וּלְבַקֵּשׁ צָרְכָיו מִהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׂיִתֵּן לוֹ אֵת כָּל הַמְּצֻטָּרְךָ לוֹ, יִשְׁנֶה הַדָּאָה הַנְּלִמְדָת מִהַסְּפוּר אוֹדוֹת תְּפִלָּתוֹ שֶׁל חוּנִי הַמְּעַגֵּל, בְּאִיזָה אַפֵּן צָרִיךְ לְהִיּוֹת עֲנִין הַתְּפִלָּה אֲצֵל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל: מִכֵּין שֶׁכָּל יְהוּדִי הוּא בְּנוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא - "בְּנִים אַתֶּם לָהּ אֱלֹקֵיכֶם" (ויקרא יד, א), וְזֹאת מִכְּלֵי הַבַּט עַל מַעֲמָדוֹ וּמִצְבוֹ, וּבִלְשׁוֹן חֲזוֹן: "בֵּין כֹּךָ וּבֵין כֹּךָ בְּנֵי הֵם" - לָכֵן, תְּפִלָּתוֹ שֶׁל יְהוּדִי לְקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא צָרִיכָה לְהִיּוֹת "כֵּן שֶׁהוּא מִתְּחִטָּה עַל אֲבִיו". הֲרִי זֶה עֲנִין הַשִּׁיף לְכָל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, מִכֵּין שֶׁ"בְּנִים אַתֶּם לָהּ אֱלֹקֵיכֶם".

וְהַכּוֹנֵה בְּזֶה, שֶׁהוּא פּוֹנֵה לְקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּתַקְוָה, וּמִבְּקֵשׁ פְּעַם אַחַת, פְּעַם שְׁנִיָּה וּפְעַם שְׁלִישִׁית, וְאִם רוֹאֵה שְׁעָדִין לֹא נִתְמַלְּאָה הַבְּקֵשָׁה בְּמִלּוּאָהּ, אוֹמֵר: "לֹא כֹךָ שְׂאֵלְתִי, אֲלָא כוֹ". וְאֵף שְׂזוּהִי הַנְּהַגְתּוֹ שֶׁל חוּנִי הַמְּעַגֵּל, הֲרִי אָמְרוּ חֲזוֹן: "חֵיב אָדָם לֹמַר, מִתִּי יִגְיעוּ מַעֲשֵׂי לְמַעֲשֵׂי אֲבוֹתַי, אֲבָרְהָם יִצְחָק וַיַּעֲקֹב". וּמוֹכֵן, שְׂלֵאֲחֲרֵי שְׂחוּנֵי הַמְּעַגֵּל פֶּתַח וְסָלַל אֵת הַדֶּרֶךְ, אֲזִי נִקַּל לְכָל יְהוּדִי לְהַתְּנַהֵג בְּאִפְּן כֵּן."

(רבי מנחם מענדל שניאורסון, הרבי מליובאוויטש, התוועדויות תשרי"מ עמ' 1307)

חוני המעגל מלמד אותנו עד כמה הבן יכול לבקש ולתבוע מאבא. כל יהודי הוא הבן של ה', וכמו כל בן גם ליהודי יש הרבה זכויות ותשומת לב מאבא - מה' כשיהודי מבקש מה' ענינים חשובים, אם זה ברוחניות או אפילו בגשמיות - לשם שמים, כדי שיוכל לעבוד את ה', יש לו את האפשרות לבקש ולדרוש זאת שוב ושוב, עד שבעזרת ה' תענה בקשתו.

לסיכום: איך נכון לעמוד מול ה' בתפילה - ברחמים ובתחנונים או בתוקף?

"תפילת הערב אין לה קבע" (ברכות כו ע"א). תפילתו של אדם מישראל בעת חשכות וערב ומתוך צרה וייסורים, אין לה קבע וזמן מיוחד להתקבל לפני ה'. ישראל הם למעלה מהזמן ותמיד פותחים להם שערי תפילה.

(שפת אמת)

4. השפעה על היום כולו

ההשפעה של התפילה רחבה הרבה יותר מהמענה על בקשותינו השונות. התפילה יוצרת השפעה פנימית על חיי הנפש ועל כל עבודת ה' שלנו, ובזה היא מתייחדת מכל המצוות האחרות.

"והנה עבודה שבלב זהו תפלה, והיא דרבנן, ואינה ממנין המצוות דאורייתא, כדמשמע בגמרא בפרק ג' דברכות (דף כ ע"ב). וצריך להבין זה, דהלא רבותינו ז"ל במשנה וגמרא פרק ב' דברכות (דף טז ע"א) החמירו הרבה יותר בכונת התפלה, אפלו מכונת קריאת שמע הנמנית ראשונה בתרי"ג מצוות דאורייתא. והינו, מפני שהיא "דברים העומדים ברומו של עולם" בפרק קמא (ראשון) דברכות (דף ו ע"ב), ואם כן מהו שאינה ממנין המצוות?

והענין יובן בהקדים, כי הנה י"ח ברכות דשמונה עשרה הן כנגד ח"י חוליות השדרה שפתוכן נמשך החוט השדרה, כנודע מהזהר ובגמרא ברכות (דף כ"ח ע"ב). והנה, על דרך משל, באדם יש בגופו רמ"ח אברים וכללם ח"י חוליות השדרה כו', אך החוט השדרה עצמו הנמשך בתוך החוליות אינו ממנין האברים, ועם כל זה הוא המעמיד ומקים את כל האברים, שמכריח מן הראש עד הירכיים, ועל ידו נמשך החיות מהמחין לכל האברים, שהאברים מחברים בצלעות, והצלעות בחוליות, והחוליות בחוט השדרה, והחוט אינו בכלל האברים, רק שהוא המקשר, ומתחיל מהמח ומתפשט עד הרגלים, ולכן אם נפסק חוט השדרה כו'.

כמו כן הנמשל בבחינת המצוות, שהם "רמ"ח אברים דמלכא" (רמ"ח מצוות עשה נמשלות לאברי המלך, כי על ידו מתגלה ה'), הנה אמרו רבותינו ז"ל: "מצוות צריכות כונה". והכונה, הינו בחינת התפלה, שהיא בחינת כונה ופנימיות להמצוות, והיא עקר המעמיד ומקים את הרמ"ח מצוות עשה. והיא כמשל חוט השדרה, שהוא המעמיד ומקים את האברים, אף על פי שהוא בעצמו אינו ממנין רמ"ח אברים".

(רבי שניאור זלמן מלאדי, 'לקוטי תורה' בלק ד"ה "לא הביט און")

עם איזו שאלה מתמודד בעל התניא?

הסבר את המשל מגוף האדם, ואת הנמשל ביחס שבין תפילה לשאר המצוות.

מה זה תפילה?! בסך הכל לעמוד ולבכות... ערימת דיבורים ותו לא, מה עושים שם בכלל? אבל מצוות זה חזק, מדליקים נרות, קובעים מזוזה ועוזרים לאנשים, **עושים דברים ממשניים...**

ובכן, זה נכון ולא נכון. במצוות יש ממשות ותוקף שאין בתפילה, אבל בתפילה, עם כל הרכות שבה, יש משהו שאין בכל שאר המצוות.

בקיום המצוות אנחנו חיילים. אינו עומדים בקרבת המלך אלא נמצאים הרחק ממנו ומבצעים את המשימות שהוא הטיל עלינו. אנו מתעסקים עם חפצים פיזיים, ואנו משתמשים בהם לקיום רצונו של הקב"ה. כשאנחנו מחזיקים עור של בהמה לתפילין, צמר לציצית או כסף לצדקה אנחנו פועלים במסגרת העולם הזה. בתחום הזה הידיים חשבות יותר מהלב, מכיוון שאנו עוסקים בביצוע. לעומת זאת, בתפילה, אנו עומדים פנים אל פנים מול ה'. אנחנו לא עושים כלום מלבד לפגוש אותו. הידיים לא פעילות, והזמן מוקדש ללב בלבד. כשחייל נקרא לתוך ארמון המלך, והוא זוכה לעמוד בקרבת המלך ולראות את פניו, הוא מקבל מכך כוח ומרץ לשוב אל משימותיו בשמחה

סוחר אחד בא אל המגיד ממזריטש ובפיו בקשה: "הפרנסה אינה מצויה, יתפלל נא הרבי למעני". ענה לו המגיד: "מוטב שתבקש ממני ללמדך להתפלל, כדי שתוכל לעשות זאת בעצמך ולא תזדקק לעזרתי".

ובהתלהבות. לפגוש את המלך זה לא ממש משימה - זו לא אחת מתרי"ג מצוות - אך הפגישה הזאת היא חוט השדרה דרכו מוזרמת חיות לכל הגוף - לכל קיום המצוות.

במקום נוסף, לחלוטין לא שגרת, דיבר בעל התניא על מקומה של התפילה ביחס לקיום מצוות. באסרו חג סוכות בשנת תקנ"ט נאסר בעל התניא בעקבות הלשנות שונות וחמורות של מתנגדיו, והושם במאסר עד שיצא לחופשי ב"ט בכסלו. במהלך המאסר נחקר על ידי חוקרים מלומדים, ששאלו אותו גם שאלות רבות על התורה שהוא מלמד ועל השיטה החדשה הנקראת "חסידות". בעל התניא כתב את תשובותיו בלשון הקודש והן תורגמו לרוסית. במסורת אדמו"רי חב"ד היה ידוע שבעל התניא נחקר, ואף ידעו על כמה מהשאלות. אך בדורנו קרה דבר מיוחד במינו, ותיק החקירה שהיה שמור בארכיון ממשלת רוסיה התפרסם. התשובות בכתב יד קודשו של בעל התניא יצאו לאור עולם, וכעת אנו יכולים לראות כיצד הצליח בעל התניא להסביר עניינים יסודיים ביהדות וחסידות, אפילו לגויים. נושא התפילה ודרכי החסידים בתפילה היה אחד הנושאים המרכזיים שבו עסקו החוקרים. בהקשר הזה הסביר בעל התניא גם את מקומה המכריע של התפילה ביחס לעבודת ה'. הבה נקרא את הסעיף הזה מתוך פרוטוקול החקירה.

"התפילה בכונה היא עזר וסעד לאדם לעמוד נגד יצרו הרע כל היום, גם אחר התפילה, לקיים כל מצוות ה', בין סור מרע ועשה טוב, כי נשאר לו לזכרון במחוז ולבו כל היום. אך מי שאינו מתפלל בכונה, אף שלומד כל היום הדינים בתלמוד ושאר ספרים, אפשר שיקים מה שלומד ואפשר ויוכל להיות שלא יקים מה שלומד, ויוכל להיות שיעבור לפעמים על מצוות ה'."

(רבי שניאור זלמן מלאדי, מתוך 'תיק החקירה')

אם אדם לא מחובר לקדוש ברוך הוא, לא תהיה לו אנרגיה נפשית לקיום מצוות. הוא יוכל לדעת טוב מאוד מה מותר ומה אסור, מה כשר ומה פסול, אבל זה לא יזיז לו. כדי שהמצוות לא תהפוכנה לרשימת מטלות יבישה, עלינו להתפלל. התפילה הופכת את היהדות לדבר חי ותוסס. הקדוש ברוך הוא חודר לתוך הכאן ועכשיו והחיים נראים אחרת.

את כוח ההשפעה של התפילה למשך היום כולו, מנסח הרב קוק בבהירות במקור הבא:

"ההבדל בין מי שמתפלל לבין מי שאינו מתפלל, איננו בזה, שהראשון מיוחד שעה ביום לתפלתו, והשני איננו מיוחד שעה זו לכה. יש כאן הבדל יסודי: אפן חיותו של שני אלה שונה הוא לגמרי. אותה שעה של תפילה מטביעה חותמה על כל היום שלו, ואין יומו של זה דומה ליומו של זה כלל וכלל."

(הרב אברהם יצחק הכהן קוק, 'אורות התפילה' פרק ו, אות כד)

יום שהתפללת בו באמת, זה יום שבו הנפש שלך גדלה, עולם חדש נפתח לפניך, או ליתר דיוק: העולם שלך, נפתח לפניך מזווית אחרת, והכל נראה פתאום אחרת. חיוו של המתפלל צבועים בגוון שונה, וכל פרט בחייו נמדד לאור הקשר עם ה'.

האם הרגשת פעם איך תפילה שינתה לך את היום?

את נחיצות ההשפעה של התפילה לאורך כל היום מוכיח הרבי מליובאוויטש מתוך דברי חז"ל:

"וזהו גם מה שאמרו רבותינו ז"ל (יבמות קה ע"ב), "המתפלל צריך שיהיו עיניו למטה ולבו למעלה". הינו, שאינו מספיק זה שלבו למעלה, אלא צריך שיהיו עיניו למטה, שימשיך את ענין התפילה וההתקשרות באלקות (לבו למעלה) אל המטה, הגוף ונפש הבהמית. ולכן, גם לאחר התפילה, כשעוסק בצרכיו, יהיה

"לא תאכלו על הדם" (ויקרא יט, כו) - לא תאכלו קודם שתתפללו על דמכם" (ברכות י ע"ב). השם "אדם" הוא על שם ה'דם' שבו, ולאחר שמדבק עצמו בבורא יתברך וממשיך עליו א' - אלופו של עולם, נהיה מזה אדם. ולכן לפני התפילה שעדיין לא חיבר אליו את 'אלופו של עולם' אסור לו לאכול.

(המגיד ממזריטש)

"בְּכָל דְרָכֶיךָ דָעָהוּ" (משלי ג,ו), שְׁיִמְשִׁיךְ גַם בְּדַרְכֶיךָ אֶת הַהִתְקַשְׁרוֹת בְּאֵלֶקוֹת שְׂבִשְׁעַת הַתְּפִלָּה".

(רבי מנחם מענדל שניאורסון, הרבי מליובאוויטש, ספר המאמרים תשי"ב ד"ה "פדה בשלום")

התפילה היא דביקות בה', שיכולה להיות שמורה לרגעי התפילה בלבד, אך אם נכוון אותה נכון, היא תוכל להאיר לנו את כל היום. בשביל כך, במקביל ללב המכוון למעלה, צריך שהעיניים יביטו למטה, כלומר: לכוון את עצמנו לכך, שכנפי הרוח של התפילה יוכלו להמשיך וללוות אותנו גם מחוץ לבית הכנסת.

כיצד התפילה יכולה להשפיע על התנהלות האדם במשך כל היום? האם הכיוון הזה משנה את העבודה בתפילה, או שזאת עבודה שלאחר התפילה?

דברים בטלים...

אדם אחד מצא כתוב בספרים שמי שנוהר מלדבר דברים בטלים במשך ארבעים יום, תשרה עליו רוח-הקודש. נהג כך האיש, ולאחר שחלפו ארבעים יום ועדיין לא שרתה עליו רוח-הקודש, החליט לנסוע אל הבעל-שם-טוב כדי לברר את פשר הענין. כשהציג בפניו את תמיהתו, שאל אותו הבעל-שם-טוב: "האם התפללת במשך ארבעים הימים הללו?" ענה הלה: "בוודאי! התפללתי שלוש פעמים ביום". שאל הבעל-שם-טוב: "ותהילים אמרת בימים אלו?" ענה הלה: "בוודאי".

"אם כן", אמר לו הבעל-שם-טוב, "הענין פשוט - בשעת התפילות ואמירת התהילים דיברת דברים בטלים..."

(סיפורי חסידים הרב זיין)

ריכוז מוחלט

בפעם השנייה שנסע רבי שניאור זלמן מלאדי לרבו המגיד ממעזריטש, התאכסן בפונדק מסוים וביקש מבעל-הבית שיקצה עבורו חדר שבו יוכל להתפלל מבלי שיופרע. הלה הקצה לו חדר בחצרו, ואדמו"ר הזקן נכנס להתפלל שם. בעל-הבית שכח את כל העניין, וכשראה שדלת החדר פתוחה, סגר אותה. כעבור זמן מה, עבר שוב במקום וראה זרזיף דקיק של דם שנוזל דרך הפתח. אז הוא נזכר שהשאיר את אדמו"ר הזקן במקום, וכשנכנס, ראה אותו עומד ומתפלל כשדם נוזל ממנו והוא אינו מרגיש בכך.

אחר-כך שאל הלה את אדמו"ר הזקן: איזו דרך היא זו בעבודת ה' בכוונה, עד שאינכם מרגישים בנזילת הדם? ענה לו אדמו"ר הזקן שיש לו רב במעזריטש והוא שהורה לו דרך זו. ומיד נסעו שניהם למעזריטש.

(שמועות וסיפורים)

